

MIŠLJENJA I KOMENTARI

Kamikaze

|| N. Raos*

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada
Ksaverska cesta 2, p.p. 291
10 001 Zagreb

Nedavno sam pročitao knjigu jednog japanskog pilota samoubojice. Kako je to moguće, pita se čitatelj, kada je teško i zamisliti da bi samoubojstvo avionom (ispod kojeg još visi bomba od 200 kilograma!) moglo ostati samo u pokušaju. Pa ipak je mladić, bivši student francuskog jezika i književnosti, nekako preživio. A evo kako.

Kada je njegova eskadrila odletjela na put bez povratka, zapali su u gustu maglu. Kako u toj magli i iz te magle nije bilo nikakvog izgleda da ugledaju američke brodove, mudro su se vratili. I što sad?

Prvo su morali odslušati bukvicu kako su kukavice koji su osramotili svoj čin i svoju postrojbu. Onda je svaki dobio vruću pljusk – no to se već moglo dobiti i zbog lošeg slijetanja. Na kraju, što možeš napraviti čovjeku koji se već oprostio od života? Kazna se sastojala, da ne duljim, u tome da su svi nesuđeni samoubojice morali prepisati carev ukaz: tu se u 27 000 riječi (!) govorio o dužnostima vojnika, koji mora biti spreman da uvijek, u svakom času “bez imalo žaljenja” dade svoj život za cara i domovinu. Naoko smiješno i besmisleno, pa opet i te kako ozbiljno i promišljeno!

Jer riječ je o tome da vojnik, mornar ili pilot mora ne samo bespogovorno slušati nego i smjerno vjerovati u ono što mu se kaže, a vjeru će najbolje ojačati prepisivanjem careva ukaza. Ne smije nikako misliti, jer ako počne misliti, sve krene naopako: vrati se živ umjesto da pogine. Vojnik se nalazi u nekakvoj čarobnoj magli iz koje se ne može – nasuprot našem junaku – svojom voljom izvući.

Ima takve magle još, ne samo u carskom Japanu. Jednu takvu gustu maglu vidimo svaki dan, a opet je ne vidimo, jer da je vidimo ne bi bila magla. Ta magla zove se broj publikacija.

Korijene toj vremenskoj nepogodi treba tražiti dalje od znanosti. Danas se sve prebrojava, kvantificira, a nadasve rangira. Galilejevo načelo “mjeriti sve što se može mjeriti i učiniti mjerljivim ono što se još ne može mjeriti” došlo je do kulminacije. U školi se ocjenjuje znanje, proglašava najbolji učenik u razredu i školi, ide se na svakojaka natjecanja u znanju, pa i ona svjetska koja se – ne slučajno – zovu olimpijadama. Ništa ne vrijedi ako nisi prvi. Više i ne čuješ o nekome drugo reći nego da je “jedan od naj...”, pa čak – još veće gluposti! – “možda jedan od naj...”. Prepotentno

bi bilo reći da je netko “naj...”, jer bi to značilo da si onaj tko tako kaže uzima slobodu da radi neku svoju rang-listu. Pa se onda rangira tako da se ne rangira: “jedan od naj...”

I svi se za tom ludošću povode, baš poput kamikaza koji su radije srljali u smrt, nego da uključe mozak: Zašto to činimo? Nikome naravno ne pada na pamet očitost da čovjek vrijedi onoliko koliko vrijedi, bez obzira koliko ima onih koji su bolji ili gori od njega. Je li najveći skladatelj Mozart, Beethoven ili Bach? Je li veći fizičar Einstein, Newton ili Galileo? Besmislenog li pitanja! Svaki je od tih ljudi zadužio ljudski rod svojim djelom i bez njih bismo bili uskraćeni za dio znanja i ljepote. Još je gore ako ih se hoće rangirati putem kvantifikacije. Mozart je napisao mnogo više simfonija od Beethovena – znači li to da je bolji simfoničar?

Publish or perish – postala je krilatica, pravo reći ultimatum znanstvene zajednice. A čemu sve to? Čemu objavljivati loše znanstvene radove, radove koje nitko ne čita, koji nikome ne trebaju? “Ja sam najveći hrvatski kemičar”, hvali se jedan naš kolega. Po čemu? Po broju znanstvenih radova.

“Složit ćemo se kako postoje i drugi načini da se potiče i vrednuje istraživanje osim stalnog zahtijevanja za objavljivanjem”, piše britanski znanstvenik Paul Coxon. “Naglasak bi trebalo dati na kvalitetu, a ne na kvantitetu, te bismo trebali koristiti nove vrste komuniciranja među znanstvenicima. Naglasak treba staviti na cjelokupni proces, a ne samo na produkt.”¹ Ukratko, trebalo bi poticati dugotrajna i dalekosežna istraživanja, koja jedino mogu dovesti do istinski novoga. Ovakvo – svakom je pametnom jasno – samo se prežvakava staro, istražuje već poznato. Znanost se vrti u krugu ne proizvodeći ništa.

Zapravo, da kažem do kraja, danas se nitko ne usuđuje zakoračiti u novo. Do mirovine radi ono što je radio za doktorat. Tako je sigurnije. Upustiti se u avanturu istraživanja je opasno, jer možeš lako propasti ako zaostaneš u trci za objavljivanjem. *Publish or perish!*

Literatura

1. P. Coxon, Opinion: Publish or perish?, Materials Word Magazine 2 Nov 2016.

* Dr. sc. Nenad Raos
e-pošta: raos@imi.hr

** Bez obzira na ljudsku cijenu napadi samoubojica nisu imali nikakvog vojničkog smisla: u 2571 napada potopljeno je samo 13, a oštećeno 174 brodova. No ti su brodovi služili za lovačku potporu bombarderima koji su uništavali Japan, pa bi bilo mnogo smislenije upotrijebiti te pilote i avione za napad na američke vojne zrakoplove.